

Spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging i barnehagen: Hvem gjør hva?

God tilrettelegging og riktig spesialpedagogisk hjelp forutsetter at barnehagen samarbeider godt med barnet, foreldrene og flere andre relevante aktører. Her finner dere oversikt over hvilke roller de ulike aktørene har.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 16.01.2024

Det varierer hvor mange og hvilke aktører som er involvert i oppfølgingen av et barn.

Barnet

Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp hvis de har særlige behov. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage. Formålet med den spesialpedagogiske hjelpen er å gi barnet tidlig hjelp og støtte i å utvikle og lære for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.

Barnet kan få den spesialpedagogiske hjelpen individuelt eller sammen med andre.

Foreldrene til barn som mottar spesialpedagogisk hjelp, skal alltid få tilbud om foreldrerådgivning.

Barnet har også rett til å bli hørt i saker som angår seg selv, og har rett til økende grad av selvbestemmelse avhengig av alder og modenhet. Både foreldre, barnehagen og andre relevante aktører skal ta hensyn til hva barnet mener. Hvor omfattende medvirkningen er, og hvordan barnet får medvirke, avhenger av barnets alder, modenhet og funksjonsnivå.

I alle handlinger som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Foreldrene

Foreldre er barnets viktigste støttespiller, og skal involveres i alle fasene i en sak om spesialpedagogisk hjelp. Foreldrene bestemmer for barnet i personlige forhold, men må alltid ta avgjørelser ut fra barnets behov og interesser. Hvis foreldrene har felles foreldreansvar må begge være enige i viktige beslutninger om barnet.

Foreldre som lurer på om barnet deres har behov for spesialpedagogisk hjelp, kan ta kontakt med barnehagen og/eller den kommunale PP-tjenesten. Før PP-tjenesten kan vurdere barnets behov, må foreldrene samtykke. Foreldrene må også samtykke før kommunen fatter vedtak om å sette i gang spesialpedagogisk hjelp.

En del av den spesialpedagogiske hjelpen barnet får, skal alltid være et tilbud om rådgivning til foreldrene.

Foreldrene har rett til innsyn i dokumentene i saken og har klagerett. De har rett til å klage på

- avslag på spesialpedagogisk hjelp
- innholdet i vedtaket
- saksbehandlingen
- at barnet ikke får den spesialpedagogiske hjelpen de har fått vedtak om

Foreldrene skal sende klagen til kommunen. Kommunen sender klagen videre til statsforvalteren, som er klageinstans.

Samarbeid mellom barnehage og hjem

Barnehagen

Barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder.

Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får sosial, pedagogisk og/eller fysisk tilrettelegging som er nødvendig for at de får et inkluderende og likeverdig tilbud. Barnehagen må vurdere tilretteleggingen underveis, og justere i tråd med barnets behov og utvikling.

For noen barn kan tidlig innsats innebære at personalet arbeider ekstra målrettet og systematisk med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap.

Hvis barnehagen tror at de ikke kan dekke barnets behov innenfor det allmennpedagogiske tilbudet, skal de opplyse foreldrene om at de har rett til å kreve en sakkyndig vurdering. Hvis barnehagen, helsestasjonen eller andre vurderer at barnet kan ha behov for spesialpedagogisk hjelp, må det hentes inn samtykke fra foreldrene for at PP-tjenesten kan gjøre en sakkyndig vurdering.

Spesialpedagogisk hjelp kan gis individuelt eller i gruppe. Barnehagen skal inkludere barn som mottar spesialpedagogisk hjelp i barnegruppen og i det allmennpedagogiske tilbudet.

PP-tjenesten

Hver kommune og fylkeskommune har en PP-tjeneste (pedagogisk-psykologisk tjeneste). PP-tjenesten skal hjelpe skoler og barnehager med å legge til rette for barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging.

PP-tjenesten hjelper barnehager med kompetanse- og organisasjonsutvikling, og gjør sakkyndige vurderinger av barns særlige behov.

Foreldrene, barnehagen og andre tverrfaglige tjenester kan ta kontakt med PP-tjenesten for råd og veiledning. Det er mulig å drøfte bekymringer med PP-tjenesten anonymt før en eventuell henvisning.

Det er vanligvis barnehagen eller skolen som sender henvisning til PP-tjenesten. Foreldrene må samtykke i henvisningen, og barnet skal bli hørt. Det er mulig å drøfte bekymringer med PP-tjenesten anonymt før en eventuell henvisning.

PP-tjenesten kan samarbeide tverrfaglig på lokalt nivå, for eksempel med helsetjenesten eller barneverntjenesten, og på statlig nivå med for eksempel Statped eller spesialisthelsetjenesten.

Kommunen

Kommunen har ansvaret for at barn får den spesialpedagogiske hjelpen de har rett på. Kommunen avgjør også hvordan hjelpen skal organiseres, og hvor barnet skal få hjelpen.

Kommunen skal

- involvere og spørre foreldrene før de tar avgjørelser som gjelder barnet
- vurdere om barnet trenger spesialpedagogisk hjelp
- be PP-tjenesten om å gjøre en sakkyndig vurdering hvis foreldrene, kommunen eller barnehagen mener at barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp
- fatte et enkeltvedtak som sier om barnet skal få spesialpedagogisk hjelp eller ikke, og hva hjelpen skal inneholde
- gi barnet spesialpedagogisk hjelp slik det er beskrevet i enkeltvedtaket
- sørge for at det lages en skriftlig rapport om den spesialpedagogiske hjelpen og utviklingen til barnet en gang i året

Les mer: Fatte enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp

Hvis barnet er innlagt på en helseinstitusjon eller bor i en barneverninstitusjon er det fylkeskommunen som har ansvaret for at barnet får den spesialpedagogiske hjelpen de har rett på.

Statped

Statped er en statlig spesialpedagogisk støttetjeneste for kommuner og fylkeskommuner. De jobber for at barn og elever med varige og/eller omfattende behov for særskilt tilrettelegging får gode, tilpassede barnehage- og opplæringstilbud i inkluderende fellesskap.

Statped tilbyr tjenester og kompetanse knyttet til barn, unge og voksne med varige, omfattende og komplekse utfordringer med å sanse, kommunisere og lære.

Statpeds fagområder er

- syn
- hørsel
- ervervet hjerneskade
- kombinerte sansetap og døvblindhet
- tegnspråk
- alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

Statped kan i tillegg gi tjenester i særlig komplekse saker innenfor fagområdene sammensatte lærevesker og språk-/talevesker.

Det er vanligvis PP-tjenesten i kommunen eller fylkeskommunen som kan søke om

tjenester fra Statped. PP-tjenesten bør alltid være involvert når Statped gir tjenester.

Fastlegen

Fastlegen er en viktig samarbeidspartner i saker hvor barn kan ha behov for helse- eller spesialisthelsefaglig vurdering og/eller samarbeid. Fastlegen hjelper til med å vurdere allmenntilleggsmedisinske spørsmål og problemstillinger, og kan gi behandling eller råd og henvisning for videre hjelp.

Fastlegen samarbeider med relevante aktører i saker som omhandler sine pasienter, og bidrar inn med kompetanse om barnets helsesituasjon og utviklingsmuligheter.

Helsestasjonen

Helsestasjonen er et kommunalt helsetilbud for alle barn og foreldre, fra de er født til de begynner på skolen. Foreldrene kan ta kontakt eller møte opp på helsestasjonen også utenom faste avtaler.

Helsestasjonen er en støtte for å gjøre foreldrene trygge i foreldrerollen og bidra til at barn får en trygg og god oppvekst. Helsepsykiatere ved helsestasjonen gir foreldreveiledning og snakker med alle om blant annet betydningen av samspill, ernæring, søvn og om rusmiddelbruk, vold og omsorgssvikt. Foreldrene kan ta opp det de selv har behov for å snakke om. I de fleste konsultasjonene vil helsepsykiatere snakke med foreldre om barnets

- kosthold
- søvn
- trivsel
- samspill
- miljø
- sikkerhet

Helsestasjonen samarbeider med blant annet fastleger, psykologer, ansatte i barnehagen, barnevern, koordinerende enhet, familierapeuter og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) når barnets behov tilsier det.

NAV Hjelpemiddelsentral

For å kunne få likeverdige muligheter til lek, kommunikasjon og samspill i barnehagen har noen barn bruk for hjelpemidler. [NAV Hjelpemiddelsentral](#) tildeler hjelpemidler og gir rådgivning, veiledning, opplæring og tilrettelegging av tekniske forhold knyttet til hjelpemidlene.

Ansatte ved NAV Hjelpemiddelsentral har kompetanse om

- funksjonsnedsettelse og konsekvensen av dem
- mulige løsninger på praktiske problemer
- hjelpemiddelprodukter som finnes på markedet
- tilpasningsmuligheter av/med hjelpemidler
- muligheter for reparasjon, vedlikehold og gjenbruk av hjelpemidlene
- tilrettelegging av miljøet som hjelpemidlet skal brukes i, både i hjemmet, i barnehagen og på fritiden

I barnehagen kan hjelpemidlene for eksempel hjelpe barnet å

- trene, stimulere og aktivisere
- leke med lyd
- forflytte seg
- tegne, male og spille spill
- sitte, stå og ligge
- styre fjernstyrte leker
- kommunisere

Det er mulig for alle å henvende seg direkte til NAV Hjelpemiddelsentral, men det er i hovedsak foreldrene som selv søker om hjelpemidler. Det er vanlig at barnehagen, PP-tjenesten eller kommunens fysio- eller ergoterapeut hjelper til med søknaden ved behov.

[Finn din hjelpemiddelsentral](#)

Habiliteringstjenesten for barn og unge (HABU)

Alle barn med funksjonsnedsettelse, utviklingsforstyrrelser eller kronisk sykdom kan ha rett til habilitering i spesialisthelsetjenesten. Det er fastlegen som, i samarbeid med foreldrene, henviser til HABU. Som regel er det gjort en tverrfaglig vurdering i kommunen før henvisning.

HABU er et tverrfaglig spesialisthelsefaglig tjenestetilbud, som gjerne består av barneleger, psykologer, fysioterapeuter, ergoterapeuter, vernepleiere, spesialpedagoger, logoped, barnevernspedagog og sosionom. Gjennom habilitering og rehabilitering hjelper HABU er å hjelpe barna til best mulig utvikling og fungering, ut fra deres egne forutsetninger.

HABU kan gi veiledning til barnet, familien og lokale fagpersoner, tilby kurs og delta i ansvarsgruppemøter og samarbeidsmøter. HABU bidrar ofte i utarbeidelsen av individuell plan (IP).

HABU er en viktig samarbeidspartner for å gi et godt tilrettelagt barnehagetilbud til barn med funksjonsnedsettelse, utviklingsforstyrrelse eller kronisk sykdom.

Barne- og Ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP)

Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) er en del av spesialisthelsetjenesten, og er et tilbud for barn og unge under 18 år. Noen steder heter tilbudet BUPA.

På BUP jobber det psykologer, barnepsykiatere, familieterapeuter, kliniske pedagoger, kliniske sosionomer, psykiatriske sykepleiere eller andre yrkesgrupper.

BUP tilbyr

- spesialisert utredning og behandling til barn med sammensatte psykiske lidelser og tilstander
- samtaler med barn, elever og foreldre
- veiledning til foreldre og lokale fagpersoner

Andre spesialisthelsetjenester

Spesialisthelsetjeneste er en samlebetegnelse på helsetjenester som ikke er lagt til den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Spesialisthelsetjenesten skal diagnostisere, behandle og følge opp pasienter med akutte, alvorlige og kroniske sykdommer og helseplager.

Mange ulike spesialisthelsetilbud kan være viktige samarbeidspartnere i saker som omhandler tilrettelegging eller spesialpedagogisk hjelp. Dette er gjerne tjenester

som har helt spesifikk kompetanse innenfor et fagområde.

Statsforvalteren

Statsforvalteren er klageinstans for vedtak om spesialpedagogisk hjelp.

Foreldre som vil klage på et enkeltvedtak, sender klagen til kommunen som har fattet vedtaket. Hvis kommunen ikke gir foreldrene medhold i klagen, blir den automatisk sendt til statsforvalteren for endelig behandling.

Foreldrene kan klage både på avslag på spesialpedagogisk hjelp, på innholdet i vedtaket om spesialpedagogisk hjelp, saksbehandlingen og på manglende oppfyllelse av vedtaket.

Barnevernet

I noen tilfeller vil barnevernet være en viktig samarbeidspartner som kan bidra til å sikre at barnet får et helhetlig tjenestetilbud med god oppfølging.

Barnevernets oppgave er å ta vare på de mest utsatte barna. De skal beskytte barn mot omsorgssvikt og sikre barn trygghet og utviklingsmuligheter. De bidrar til samarbeid og samordning med andre offentlige aktører, og iverksetter hjelpetiltak for barn og barnefamilier som trenger det. Målet med hjelpetiltakene er å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien. De fleste som får hjelp av barnevernet, mottar hjelpetiltak i hjemmet. Hjelpetiltakene skal være med på å øke foreldrekompetansen, kompensere for mangler i omsorgen eller avlaste foreldrene.

Barnevernet kan for eksempel bidra med hjelpetiltak, som råd og veiledning til familien, avlastningstiltak, støttekontakt og barnehageplass.